

Z działalności Archiwum Nauki PAN i PAU w 2016 roku

Nowy statut Archiwum Nauki PAN i PAU, podpisany przez prezesa PAN prof. Jerzego Duszyńskiego i prezesa PAU prof. Andrzeja Białasa, wszedł w życie z dniem 9 VI 2016 r.

Archiwum Nauki realizowało zadania statutowe zgodnie z założonym programem, przy obsadzie etatowej: 8,4 etatu PAN, 1,8 etatu PAU, wykonywane przez 14 pracowników. Pomocą służyli również wolontariusze (3 osoby) i praktykanci (3 osoby) oraz stażystka zatrudniona przez Urząd Pracy z Funduszków Europejskich.

Rada Naukowa, w składzie: prof. prof. Barbara Godzik, Adam Kotarba, Ryszard Nycz, Michał Turała (przewodniczący), Waław Uruszczak (ze strony Polskiej Akademii Nauk); prof. prof. Stefan W. Alexandrowicz, Andrzej Banach, dr Barbara Berska, prof. prof. Jan Machnik, Krzysztof Stopka (ze strony Polskiej Akademii Umiejętności); dyrektor Archiwum dr Rita Majkowska (z urzędu), mgr Ewa Dziurzyńska (przedstawiciel pracowników, sekretarz Rady), obradowała 7 marca. Na posiedzeniu tym przyjęto jednogłośnie sprawozdanie za rok ubiegły i program pracy na rok 2017, przedstawione przez dyrektora Archiwum Nauki.

Archiwum, zgodnie z porozumieniem z 3 IV 2002 r., było finansowane przez obie Akademie.

W roku sprawozdawczym, dzięki wygosparowanym funduszom własnym, Polska Akademia Nauk przeznaczyła środki na wyrównanie dysproporcji w wynagrodzeniach pracowników.

Polska Akademia Umiejętności sfinansowała digitalizację fragmentu materiałów ze spuścizny mongolisty Władysława Kotwicza (4892 skany) oraz pokryła wydatki związane z zabezpieczeniem i udostępnieniem on-line akt Towarzystwa Naukowego Krakowego z lat 1815–1872. Archiwum Nauki korzysta też nieodpłatnie z Pracowni Digitalizacyjnej PAU na potrzeby swoich badań. W 2016 r. nastąpił przyrost zasobu archiwalnego o 47,66 mb. W dniu 31 XII 2016 r. stan zasobu wynosił 1551,32 mb doku-

mentacji aktowej i pozaaktowej. Wśród nabytków znalazły się m.in. materiały neuropatologa Marii Dąbskiej (1925–2005), językoznawców Jadwigi Koniecznej-Twardzikowej (1932–2009) i Adama Twardzika (1937–2014), prawnika Kazimierza Przybyłowskiego (1900–1987), historyka Emanuela Rostworowskiego (1923–1989), geologa Jacka Rutkowskiego (1934–2016). Do wielu spuścizn dopływają przekazywane w darze dodatkowe materiały, wśród nich szczególne miejsce zajmują bogate materiały matematyka Andrzeja Pelczara (1937–2010). Ciągłe powiększa się o cenną dokumentację, odznaczenia i plakietki archiwum osobiste, przekazywane przez geologa i uczestnika bitwy pod Monte Cassino prof. Wojciecha Narębskiego (ur. 1925). Do szczególnie cennych darów należy zbiór okolicznościowych medali, ofiarowany przez historyków mediewistów Bożenę i Jerzego Wyrozumskich.

Systematycznie prowadzone były prace nad udostępnieniem zespołu archiwalnego Towarzystwa Naukowego Krakowskiego (1815–1872) on-line. Zdigitalizowana (8749 skanów) pierwsza część akt Towarzystwa (88 jednostek archiwalnych) w formie elektronicznego inwentarza została udostępniona w internecie w styczniu 2016 r. (www.inwentarz.tnk.pl).

Uruchomiona w 2015 r. strona internetowa (www.tnk.krakow.pl), poświęcona Towarzystwu Naukowemu Krakowskiemu, na której znalazły się informacje dotyczące obchodów 200-lecia powołania TNK, teksty i materiał ilustracyjny przybliżający jego działalność oraz wykaz 837 członków czynnych, korespondentów i honorowych wraz z datą ich wyboru, opracowaną na podstawie źródeł archiwalnych, jest systematycznie uzupełniana. W 2016 r. była wywoływana 181 136 razy, odwiedziło ją 13 914 osób.

W minionym roku kontynuowano również prace nad inwentarzami spuścizn m.in. mongolisty Władysława Kotwicza (1872–1944), historyka sztuki Karoliny Lanckorońskiej (1898–2002), prasoznawcy Czesława Lechickiego (1906–2001), rodzinnej spuścizny polonistki Mieczysławy Mitery-Dobrowolskiej (1900–1992), tłumacza sanskrytu Eugeniusza Nowosielskiego (1894–1970).

Systematycznie katalogowane były fotografie i klisze, stanowiące część dokumentacji przechowywanej w zespołach archiwalnych. W roku ubiegłym skatalogowano 1345 fotografii, skanowaniu zabezpieczającemu poddano 253 fotografie. Stan skatalogowanych fotografii 31 XII 2016 r. wynosi 28 314 sztuk.

W 2016 r., w ramach projektu „PAUart Katalog on-line zbiorów artystycznych i naukowych” (www.pauart.pl), realizowanego przez Polską Akademię Umiejętności przy współudziale Archiwum Nauki, opracowano naukowo i wprowadzono do bazy danych 200 opisów katalogowych fotografii ze spuścizn geologa Walerego Goetla i fizyka Władysława Natansona.

Prowadzone są również prace nad ewidencją oraz zabezpieczeniem dokumentacji pozaaktowej – medali, odznaczeń i plakietek, niekiedy unikatowych, stanowiących część spuścizn uczonych. Zabiegom tym poddano 259 obiektów.

W ramach rokrocznie prowadzonych prac zabezpieczających zbiory archiwalne wykonano 11 061 skanów z różnych zespołów archiwalnych i umieszczono je na serwerze. Poddano konserwacji 134 obiekty, wytypowane z różnych zespołów archiwalnych.

Realizując nadzór archiwalny nad placówkami PAN oraz PAU, udzielono 16 konsultacji w sprawach kancelaryjno-archiwalnych. Prowadzono kontrole wewnętrzne oraz wykonano ekspertyzy w wybranych archiwach zakładowych instytutów PAN w Krakowie. W Archiwum Narodowym w Krakowie odbyło się spotkanie archiwistów zakładowych instytutów PAN na temat postępowania z zasobem historycznym, zorganizowane przez Oddział Nadzoru. Wśród wystąpień znalazł się referat pt. *Rola Archiwum Nauki PAN i PAU w sprawowaniu nadzoru wewnętrznego nad działalnością archiwów zakładowych jednostek organizacyjnych PAN w Krakowie w kontekście specyfiki zbiorów naukowych i zasobu archiwalnego*. W ramach cyklu spotkań archiwistów zakładowych krakowskich instytutów i placówek PAN w Instytucie Języka Polskiego PAN odbyło się posiedzenie połączone z pokazem archiwaliów i zwiedzaniem archiwum zakładowego.

W pracowni naukowej Archiwum Nauki ze zbiorów korzystało 214 czytelników, zanotowano 472 odwiedziny. Użytkownikom udostępniono 3828 jednostek archiwalnych, 1342 wol. wydawnictw zwartych, 379 wol. czasopism i 81 plików na nośnikach elektronicznych. W odpowiedzi na zapytania badaczy zrealizowano 82 kwerendy. Do celów wydawniczych i ekspozycyjnych udostępniono 302 skany fotografii oraz 9325 skanów materiałów archiwalnych. Wypożyczono do Archiwum Nauki na wystawy własne 2 obiekty. Ze zbiorów Archiwum Nauki wypożyczono 13 obiektów na wystawy obce.

W Archiwum Nauki praktyki I i II stopnia odbywało 3 studentów Uniwersytetu Jagiellońskiego. Przygotowano 6 pokazów archiwalnych z prelekcjami łącznie dla 67 osób.

Stale aktualizowana jest strona internetowa Archiwum (www.archiwum-nauki.krakow.pl). Odwiedziły ją 32 224 osoby.

W celu popularyzacji swych zbiorów Archiwum Nauki prowadzi działalność wystawienniczą. W roku 2016 prezentowane były w sali wystawowej Archiwum przy ul. Św. Jana 26 następujące wystawy:

– *Wznosząc gmach narodowej wiedzy. 200. rocznica powołania Towarzystwa Naukowego Krakowskiego* (9 XII 2015–30 III 2016);

– *Nauka ponad granicami – z zagranicznych kontaktów uczonych polskich w XX w.* (17 VI–28 X 2016);

– *Łącząc miłość nauki z miłością Ojczyzny. Ofiarodawstwo na rzecz Polskiej Akademii Umiejętności* (18 XI 2016–31 III 2017).

Zgromadziły one wielu gości z kraju i z zagranicy. Wystawom towarzyszyły bogato ilustrowane publikacje o tych samych tytułach.

Pozostałe ekspozycje to zorganizowana razem z Biblioteką Naukową PAU i PAN wystawa *Krzysztof Skórczewski. Miedzioryty. Dar dla Gabinetu Rycin* (16 V–6 VI 2016), również prezentowana w sali wystawowej Archiwum Nauki, oraz wystawy posterowe, oparte na wydrukach kopii archiwaliów ze zbiorów Archiwum Nauki, eksponowane w Pałacu Kultury i Nauki w Warszawie przy Gabinetcie Prezesa PAN, zatytuowane: *Przeżywamy straszne czasy... Wielka Wojna w pamiątkach Ludmiły Wróblewskiej* (24 VIII 2015–31 V 2016); *Na falach Nilu. Z podróży Walerego Goetla do Afryki* (1 VI 2016–31 X 2017). Nieco inny charakter ma zamieszczony w internecie spacer wirtualny po wybranych wystawach z lat poprzednich, obejmujący też wyżej wymienioną wystawę z 2016 r., poświęconą ofiarodawstwu na rzecz PAU.

Materiały z zasobu Archiwum Nauki były również prezentowane na następujących wystawach obcych: *Z głową. Bez karabinu* w Muzeum Armii Krajowej (17 II 2016–10 I 2017); *Walczące miasto* w Muzeum Historycznym Miasta Krakowa, Oddział Fabryka Schindlera (17 IX 2015–21 II 2016); *Jak pies z kotem* w Muzeum Historycznym Miasta Krakowa (30 IV–25 IX 2016).

Informacje o wydarzeniach w Archiwum Nauki PAN i PAU ukazywały się m.in. na stronie internetowej PAN i PAU oraz w „PAU-zie Akademickiej”.

We współpracy z Archiwum Narodowym w Krakowie, Archiwum UJ, Biblioteką Jagiellońską, Biblioteką Naukową PAU i PAN w Krakowie i Muzeum Archeologicznym w Krakowie kontynuowano prace nad uzyskaniem wspólnych rozwiązań służących rozwojowi bazy danych „Spuścizna – archiwa, biblioteki, muzea krakowskie” oraz ułatwiających wprowadzanie informacji przez poszczególne instytucje. Stronę odwiedziło 46 614 osób.

Archiwum Nauki współpracowało z licznymi archiwami krajowymi i zagranicznymi. Kontynuowano współpracę z Instytutem Masaryka i Archiwum Akademii Nauk Republiki Czeskiej oraz z Archiwum Uniwersytetu Karola w Pradze. Przygotowano do druku trójjęzyczną – polsko-czesko-angielską – edycję źródłową korespondencji prawników Adama Vetulaniego i Miroslava Boháčka. W ramach trzyletniego (2016–2018) projektu pt. „Wymiana inspiracji i wiedzy w kontaktach czeskich i polskich uczonych”, realizowanego na podstawie umowy zawartej między Polską Aka-

demią Umiejętności i Akademią Nauk Republiki Czeskiej, pracownicy obu archiwów prowadzili kwerendy w Pradze i Krakowie. Na zaproszenie strony czeskiej pracownicy Archiwum Nauki wzięli udział i wygłosili referaty na konferencji „Věda překonává hranice? Mezinárodní konference, sjezdy a kongresy ve 20. a 21. Století” (Praga, 24–25 XI 2016) oraz podczas metodycznego seminarium „Zpracování složitých a rozsáhlých osobních a rodinných archivů se zřetelem k fondu – Zdeněk Nejedlý” (Praga, 25 X 2016), zorganizowanych przez Instytut Masaryka i Archiwum Akademii Nauk Republiki Czeskiej.

W ramach współpracy z Zakładem Turkologii i Ludów Azji Środkowej Wydziału Orientalistycznego Uniwersytetu Warszawskiego, po wstępnych rozmowach z prof. J. Tulisowem i dr A. Bareją-Starzyńską oraz dyrektorem Instytutu Historii i Archeologii Mongolskiej Akademii Nauk prof. Sampildonovem Chuluunem, zdigitalizowano materiały archiwalne ze spuścizny Władysława Kotwicza, dotyczące spisu powszechnego w Mongolii w latach 1915–1916, mające stanowić podstawę dla ich publikacji, zgodnie z podpisaniem wspólnie porozumieniem.

Pracownikom i korzystającym ze zbiorów Archiwum Nauki służą bogate specjalistyczne księgozbiory: biblioteka Henryka Barycza, Biblioteka Rozdolska Lanckorońskich oraz księgozbiór podręczny. Jest on stale uzupełniany przez dary i zakupy. W 2016 r. wpłynęło 476 wol. wydawnictw zwartych i czasopism. Stan całego księgozbioru 31 XII wynosi 12 833 numery inwentarzowe. Do elektronicznej bazy bibliotecznej Archiwum Nauki, w ramach retrokonwersji, wprowadzono 1342 opisy bibliograficzne. Ogółem wprowadzono do bazy 7492 rekordy. Trwały prace nad księgozbiorem Henryka Barycza, wprowadzono do inwentarza 532 pozycje. Kolejne partie księgozbioru poddawane są odkwaszaniu (198 wol.), jak również zabiogiem intrologatorskim (34 wol.).

W 2016 r. w serii wydawniczej Polskiej Akademii Umiejętności i Archiwum Nauki PAN i PAU „W służbie nauki” ukazał się nr 27: *Stanisław Estreicher 1869–1939. Materiały z posiedzenia naukowego w dniu 18 czerwca 2010 r.* Pracownicy Archiwum Nauki opublikowali artykuły m.in. w t. 21 „Krakowskiego Rocznika Archiwalnego” oraz w wydawnictwie *Towarzystwo Naukowe Krakowskie w 200-lecie założenia (1815–2015) – materiały z konferencji naukowej 9–10 XII 2015.*

Opracowała
Rita Majkowska